ECOLOGISCH WERKPROTOCOL

4. ONDERHOUD AAN WATERKERINGEN/DUIKERS EN HERPROFILERING VAN OEVERS/KADEN

Dit ecologisch werkprotocol wordt toegepast bij het onderhoud aan waterkeringen en duikers en herprofilering van oevers en kaden binnen het beheergebied van Waterschap Vallei en Veluwe waar op basis van bestaande verspreidingsgegevens beschermde soorten (in hun natuurlijke verspreidingsgebied) en/of aandachtsoorten aanwezig zijn.
Het vormt een onderdeel van de notitie 'Implementatie gedragscode Wet natuurbescherming voor waterschappen; onderdeel soortbescherming bij bestendig beheer en onderhoud'. In deze notitie worden onder andere de inhoudelijke en procesmatige keuzes omschreven hoe wij bij ons waterschap omgaan met het toepassen van de gedragscode (Unie van waterschappen, januari 2019).

Werkzaamheden die onder de gedragscode vallen
- Regulier en periodiek onderhoud waterkeringen
- Herprofilering van oevers en kaden
- Aanvullen met grond van gaten en verzakkingen
- Aanvullen oeverbeschoeiing met basaltstenen
- Doorspuiten van duikers en dergelijke
- Herstelwerkzaamheden aan beschoeiingen
- Herstel rasters

Toelichting
In de gedragscode staan per type werkzaamheid zogeheten 'voorgeschreven werkwijzen'. Op basis hiervan zijn voor het onderhoud aan waterkeringen/duikers en herprofilering van oevers/kaden 'soortspecifieke maatregelen' beschreven die alleen van toepassing zijn in ons beheergebied op plaatsen waar broedende vogels, andere beschermde soorten en/of aandachtsoorten voorkomen. Tevens zijn 'voorschriften algemene zorgplicht' beschreven. Deze zijn het hele jaar door en overal in het beheergebied van toepassing. Ook wanneer er geen beschermde soorten aanwezig zijn.
Al deze werkwijzen, maatregelen en voorschriften zijn níet vrijblijvend, maar leidend bij de uitvoering van de werkzaamheden. Hiervan afwijken mag uitsluitend na overleg met een ecologisch deskundige (zie document 'Bijlagen bij Ecologische werkprotocollen'; bijlage 5).

4.1 Voorschriften algemene zorgplicht (jaarrond en overal van toepassing)

1. Wanneer voorafgaand aan de onderhouds- en/of herprofileringswerkzaamheden eerst werkzaamheden aan houtige beplantingen moeten worden uitgevoerd, geschiedt dit volgens het ecologisch werkprotocol 'Snoeien, afzetten en dunnen van houtige beplantingen'.

2. Er worden sparende technieken toegepast en, indien beschikbaar, wordt natuurvriendelijk materieel ingezet.
   a) Machines en materieel worden zo gebruikt dat dieren zo veel mogelijk kunnen wegvluchten.

   b) Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur van wegen, paden en sporen.

   c) Vermijdbare schade aan dijktaluds, bermen, graslanden, slootkanten, houtsingels, bosjes en solitaire bomen, bijvoorbeeld door insporing of beschadiging van de bast, wordt voorkomen.

d) Er wordt één kant op gewerkt, zodat dieren kunnen wegvluchten. Dit geldt ook voor lijnvormige grazige elementen als waterkeringen en bermen, waarbij van de drukke wegzijde naar de rustige kant wordt gewerkt.

e) Voorafgaand aan de werkzaamheden worden duikers over een afstand van minimaal 5 meter voorzichtig vrijgemaakt van vegetatie, zodat vissen een geschikte vluchtroute hebben.

f) Wanneer duikers moeten worden doorgespoten, wordt de druk langzaam opgevoerd, zodat vissen onbeschadigd richting het open water worden gestuwd. Bij het doorspuiten wordt zo voorzichtig mogelijk te werk gegaan, aangezien delen van de watergang nabij de uiteinden van duikers en de duikers zelf vaak een belangrijk habitat vormen voor vissen

g) Er worden geen werkzaamheden (meer) in wateren uitgevoerd wanneer de watertemperatuur hoger is dan 25° C of het zuurstofgehalte lager is dan 3 mg/l.
Er worden geen werkzaamheden (meer) in wateren uitgevoerd wanneer de watertemperatuur lager is dan 0° C of wanneer er een ijslaagje op het water ligt.
Wanneer de watertemperatuur rond de drempelwaarde 25° C (of 0° C/ijsgang) zit of het zuurstofgehalte rond 3 mg/l, wordt het zuurstofgehalte of de watertemperatuur door de uitvoerende partij dagelijks gecontroleerd en vastgelegd op een registratieformulier of in een logboek. Bij overschrijding van de kritische grens wordt het werk direct stilgelegd en uitgesteld. Indien dit niet mogelijk is, bijvoorbeeld bij een calamiteit, wordt een ecologisch deskundige om advies gevraagd. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en gedocumenteerd (bijvoorbeeld in een logboek).

3. In dekking aangetroffen kalveren van bijvoorbeeld ree of ander wild blijven altijd gespaard door om deze plekken heen te werken.

4. Mierenhopen worden altijd gespaard en ontzien. Daartoe worden deze voor aanvang van de werkzaamheden gemarkeerd. De markering wordt direct na de uitvoering verwijderd.

5. Werkzaamheden vinden zoveel mogelijk overdag plaats. Bij nachtelijke verlichting wordt uitstraling naar de omgeving zo veel mogelijk voorkomen.

4.2 Plaatsen met broedende vogels en/of andere beschermde soorten

Strategie

1. Waterschap Vallei en Veluwe werkt in het kader van het onderhoud aan waterkeringen en duikers en herprofilering van oevers en kaden in beginsel buiten het broedseizoen van vogels. Als broedseizoen geldt globaal de periode van 15 maart – 15 juli. Indien door een ecologisch deskundige is aangetoond dat er zich in het terrein geen broedende vogels bevinden, kunnen werkzaamheden ook in het broedseizoen worden uitgevoerd.

2. Indien noodzakelijke werkzaamheden toch in het broedseizoen gepland dienen te worden, is het toegestaan om een waterkering - in overleg met een ecologisch deskundige - voorafgaand aan het broedseizoen tijdelijk ongeschikt te maken voor broedvogels door de vegetatie zeer kort te houden en/of door deze dagelijks te betreden. Deze maatregel dient uitsluitend het voorkomen van vestiging van nieuwe broedgevallen, niet het verjagen van al aanwezige broedende vogels.

4.3 Soortspecifieke maatregelen

Aanvullend op de hierboven beschreven strategiekeuze dienen op plaatsen met broedende vogels, andere beschermde soorten en/of aandachtsoorten de onderstaande 'soortspecifieke maatregelen' toegepast te worden.
Gebruik hiervoor de beschikbaar gestelde verspreidingskaarten én let daarnaast goed op de aanwezigheid van deze soorten en hun verblijf- en voortplantingsplaatsen in het veld.

vogels

1. Let altijd op alarmerende vogels en hun nesten. Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren dienen altijd te worden gespaard, ook buiten het reguliere broedseizoen. Broedende vogels mogen evenmin worden verstoord.

2. Bij constatering van in gebruik zijnde nesten wordt door het uitvoerend personeel een beschermingszone van minimaal 5 meter rondom het nest gehanteerd waarbinnen geen werkzaamheden worden uitgevoerd.

3. De locaties van aangetroffen nesten worden gemeld aan de toezichthouder. Deze locaties worden vervolgens op een (digitale) kaart vastgelegd en gedocumenteerd met het oog op controle door handhavende instanties.

4. Als uitzondering op bovenstaande, mogen in gebruik zijnde nesten van uitsluitend meerkoeten uit de gevarenzone van de werkzaamheden worden geplaatst door of onder begeleiding van (en na instructie door) een ecologisch deskundige als de werkzaamheden vanuit waterstaatsbelang nodig zijn en er geen geschiktere alternatieve oplossingen zijn. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan in gebruik zijnde nesten voor krooshekken en duikers.

5. Vogelnesten die niet meer in gebruik zijn, zijn niet beschermd. Een uitzondering hierop zijn 'jaarrond beschermde vogelnesten' (zie document 'Bijlagen bij Ecologische werkprotocollen'; bijlage 2, categorie 1 t/m 4); deze zijn het gehele jaar beschermd! Nesten van soorten uit categorie 5 zijn alleen jaarrond beschermd wanneer in de omgeving nestgelegenheid voor deze soorten schaars is.

bever, das en otter

1. Bij onderhoudswerkzaamheden in de nabijheid van een bewoonde bever-, dassen- of otterburcht of oeverhol tijdens de kraamtijd (kraamperiode bever: mei t/m augustus; das: december t/m juni; otter: april t/m december) wordt verstoring zo veel mogelijk beperkt. Werkzaamheden bij deze burchten worden in beginsel uitgevoerd in de periode september t/m november/december. Algemeen geldt dat baggerwerkzaamheden bij burchten in een kwetsbare periode zoveel mogelijk wordt voorkomen.

2. Bij alle werkzaamheden wordt zowel tijdens de kraamtijd als daarbuiten een afstand van minimaal 20 meter tot de burcht aangehouden, met uitzondering van voorbijgaande profileringsbewegingen op het water of aan de andere zijde van het water. Alleen in zeer dringende omstandigheden is buiten de kraamtijd een kortere afstand toegestaan, mits de burcht niet wordt beschadigd.

3. Ongeacht bovenstaande punten zijn bij de voorbereiding en uitvoering van werkzaamheden de afwegingskaders, maatregelen en werkwijzen zoals beschreven in het Beverprotocol (januari 2020) van toepassing.

waterspitsmuis

1. In het leefgebied van de waterspitsmuis worden de werkzaamheden buiten de voortplantings-periode (april - september/oktober) uitgevoerd.

bunzing, hermelijn en wezel

1. In het leefgebied van bunzing, hermelijn en wezel worden de werkzaamheden zo uitgevoerd dat ruige en/of dichte vegetaties in de overgangszone naar naastliggende terreinen niet worden beschadigd en er tevens geen materiaal wordt opgeslagen of gedeponeerd.

Alpenwatersalamander, heikikker, kamsalamander, knoflookpad, poelkikker en rugstreeppad

1. Plaatsen waar beschermde soorten amfibieën voorkomen worden gemarkeerd en slechts indien noodzakelijk betreden. De markeringsplicht geldt niet voor het leefgebied van de rugstreeppad, omdat dit leefgebied niet doelmatig kan worden gemarkeerd. Op dergelijke plaatsen wordt zo veel mogelijk met zorg voorkomen dat de bodem wordt beschadigd of platgereden.

2. Op plaatsen waar beschermde soorten amfibieën voorkomen wordt de werkomgeving van die dag dagelijks gecontroleerd op aanwezige dieren. Deze worden verplaatst naar een veilig heenkomen zonder de dieren te beschadigen.

3. Wanneer het betreden van leefgebied (voortplantingshabitat) noodzakelijk is, gebeurt dit niet in de voortplantingsperiode (globaal maart – augustus).

4. Houtrillen, boomstronken, wortelkluiten, bladhopen en andere overwinteringshabitats worden in de winterperiode (1 oktober – 15 maart) ontzien in verband met overwinterende amfibieën.

reptielen: adder, gladde slang, hazelworm, levendbarende hagedis, ringslang en zandhagedis

1. Op plaatsen waar beschermde reptielen voorkomen wordt in de periode 1 april – 1 oktober de werkomgeving van die dag dagelijks gecontroleerd op aanwezige dieren. Deze worden verdreven zonder de dieren te beschadigen.

2. In het winterseizoen (1 oktober - 15 april) worden, op plaatsen waar reptielen voorkomen, houtrillen, wortelkluiten, boomstronken, bladhopen en andere overwinteringshabitats gemarkeerd en gespaard.

3. Broedhopen van ringslang worden altijd gemarkeerd en niet beschadigd. Op plaatsen waar ringslang overwintert tussen basaltstenen oeverbeschoeiing of -verdediging wordt bij voorkeur niet in de winterperiode gewerkt.

grote modderkruiper

1. In watergangen waar grote modderkuiper aanwezig is, worden werkzaamheden zoveel mogelijk uitgevoerd in de maanden september en oktober. Bij watertemperaturen boven het vriespunt kunnen in de periode 1 november - 15 maart deze werkzaamheden ook nog worden uitgevoerd, maar dan uitsluitend na advies van een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en gedocumenteerd (bijvoorbeeld in een logboek).

2. Op plaatsen waar overwinteringsconcentraties (diepere delen van watergangen, diepere delen in de buurt van duikers of op locaties met een sterke kwelinvloed) van grote modderkruiper aanwezig kunnen zijn, worden onderhoudswerkzaamheden uitsluitend uitgevoerd in de maanden september en oktober. Indien dit niet mogelijk is wordt een ecologisch deskundige om advies gevraagd. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en gedocumenteerd (bijvoorbeeld in een logboek).

3. In watergangen waar grote modderkruiper aanwezig is, wordt bij het herstellen van beschoeiingen, herprofilering van oevers en andere vergelijkbare onderhoudswerkzaamheden in de winter het waterpeil bij voorkeur niet verlaagd.

beekprik, elrits en/of rivierdonderpad

1. In watergangen waar beekprik, elrits en/of rivierdonderpad (aandachtsoort) aanwezig zijn, worden werkzaamheden zoveel mogelijk uitgevoerd in de maanden september en oktober. Bij watertemperaturen boven het vriespunt kunnen in de periode 1 november – 1 januari deze werkzaamheden ook nog worden uitgevoerd, maar dan uitsluitend na advies van een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en gedocumenteerd (bijvoorbeeld in een logboek).

2. Bij herstel- of vervangingswerkzaamheden aan bestaande beschoeiingen in wateren met beekprik, elrits en/of rivierdonderpad worden nieuwe palen zoveel mogelijk met behulp van een grondboor of een kraan (al dan niet met een trilblok) in de grond geduwd en wordt bij voorkeur zo min mogelijk gebruik gemaakt van een spuitlans. Indien dit niet mogelijk is en er toch gebruik gemaakt moet worden van een spuitlans, worden grindbanken en plekken met stenen voorafgaand en direct na afloop van de werkzaamheden gecontroleerd. Indien deze plekken bedekt zijn met een laagje zand/slib, worden deze voorzichtig gereinigd.

beekrombout, bosbeekjuffer, gevlekte witsnuitlibel, sierlijke witsnuitlibel en Kempense heidelibel

1. In het leefgebied van beschermde libellen worden werkzaamheden uitgevoerd in de periode 1 oktober - 1 december. Daarbij dient minimaal 25% van de baggerlaag op de bodem gespaard te blijven.

2. Plaatsen waar beschermde libellen voorkomen worden gemarkeerd, op kaart vastgelegd en slechts indien noodzakelijk betreden. Op dergelijk plaatsen wordt zo veel mogelijk met zorg voorkomen dat de vegetatie wordt beschadigd.

3. Indien dit vanuit de primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk is en er gewerkt moet worden buiten de weergegeven periode en/of er onvoldoende baggerlaag op de bodem gespaard kan blijven, wordt advies gevraagd aan een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en gedocumenteerd (bijvoorbeeld in een logboek).

platte schijfhoren

1. In het leefgebied van platte schijfhoren worden werkzaamheden uitgevoerd in de periode 1 oktober - 1 december. Daarbij dient 25% van de bodem gespaard te blijven.

2. Indien niet mogelijk is en er gewerkt moet worden buiten de weergegeven periode en/of er onvoldoende bagger op de bodem gespaard kan blijven, wordt advies gevraagd aan een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en gedocumenteerd (bijvoorbeeld in een logboek).

beschermde planten en aandachtsoorten planten

1. Groeiplaatsen van beschermde planten en/of aandachtsoorten (zie document 'Bijlagen bij Ecologische werkprotocollen'; bijlage 1 + 3 + verspreidingskaarten) worden slechts indien noodzakelijk betreden. Op dergelijke plaatsen wordt met zorg voorkomen dat de bodem en de vegetatie worden beschadigd. Daartoe worden op basis van verspreidingskaarten vóór de start van de werkzaamheden deze groeiplaatsen in het veld door de opdrachtnemer gelokaliseerd en gemarkeerd. De markering wordt door de uitvoerende direct na de werkzaamheden verwijderd.

2. Als werkzaamheden onvermijdelijk zijn om waterstaatkundig bedreigende situaties te voorkomen, is het toegestaan om de groeiplaatsen met een ruime hoeveelheid grond te verplaatsen naar een ander geschikt biotoop. Dit dient te geschieden door of onder begeleiding van een ecologisch deskundige en wordt schriftelijk vastgelegd en gedocumenteerd (bijvoorbeeld in een logboek).